

De Probatis|| Sanctorvm|| Historiis

Partim|| Ex Tomis Aloysii Lipoma-||ni, Doctissimi Episcopi, Partim Etiam||
Ex Egregiis Manuscriptis Codicibus, Qvarvm permultæ antehàc nunquàm
in lucem prodière

Complectens Sanctos Mensivm || Martii Et Aprilis

Surius, Laurentius

Coloniae Agrippinae, 1576-

VD16 S 10259

De S. Theodora virgine & martyre.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-77384](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-77384)

gratiam in conspectu tuo, pone manum sub femore tuo, & facies mihi misericordiam & veritatem, vt non sepelias me in Aegypto, sed dormiam cum patribus meis, & auferas me de hac terra, condasque in sepulcro Maiorum. Cui respondit Ioseph: Ego faciam, quod iussisti. Et ille: Iura ergo, inquit, mihi. Quo iurante, adorauit Israël Deū. Quid est hoc, fratres mei? Quid sibi vult à tãto viro tam anxia sepeliendi corporis sollicitudo? Si enim hoc ex humana consuetudine metiamur, profectò nihil dignū tanta prophetice mentis excellentia reperimus. Vbi quicquē enim corpus humanū sepeliatur, nō ideo vel minus perfecta, vel minus gloriosa eius resurrectio futura proculdubio creditur. Sed si mystici sacramenti profunditas in huius dubietatis caligine requiratur, perspicuū lumen intelligentiæ ipsi, qui inuenerit, orietur. Cadauera quippe mortuorum, peccata significant iniuste viuentium. Sicut enim post contactum corporum mortuorum lex præcepit homines purificari, ita etiam post perpetrationem delictorum iubemur per poenitentiam ablui. Hinc nimirum illa sententia dicta est: Qui baptizatur à mortuo, & iterum tangit illum, quid proficit lauatio eius? Baptizatur quippe à mortuo, qui mundatur fletibus à peccato, sed post baptismum mortuum tangit, qui culpam post lachrymas repetit. Sepultura verò mortuorum, remissionem significat peccatorum. Vnde per Prophetam dicitur: Beati quorum remissa sunt iniquitates, & quorum recta sunt peccata. Vbi ergo sepelienda erant cadauera Patriarcharum, nisi in ea terra, vbi ille erat crucifigendus, cuius sanguine facta est remissio peccatorum? Quæ ergo causa fuit, vt Patriarcha Jacob sepeliretur in Chananeorum terra? eadem fuit, vt beatus Vitalis sepulcrum sibi specialiter eligeret in vrbe Rauenna. Sicut enim ille per sepulturam sui corporis, remissionem peccatorum in illis mundi finibus, quia ibi Dominus erat crucifigendus, significauit esse futuram, ita iste hanc felicissimam urbem ad baptismi gratiam & ad fidem Christi cognouit diuinitus esse vocandam. Quapropter obsecro vos & admoneo, dilectissimi fratres, tantam dignitatem, quam gratuito Dei munere suscepistis, assidua meditatione recolite, & dignas tantis beneficijs gratias non solùm ore, vel corde, sed etiam dignis operibus referre curate. Caduca seculi huius blandimenta despiciete. Ad celestis patriæ gaudia medullitùs anhelate. Carnis incentiua reprimite. Mandata Dei, quæ aure percipitis, operibus adimplete. Ab amore Dei nulla vos mundi prosperitas retrahat, nulla vos aduersitas frangat. Non corpus vestrum luxuria polluat. Non inuidiæ flamma consumat. Non vos elatio inflat. Non terrenarum rerum cupiditas grauet. Non vos ab amore proximi iracundia diuidat. Non prauorum vitijs dilectio inordinata coniungat. Transacta mala dignæ poenitentiae fletibus tergite. Imminetia verò cauta prouisione vitate. Venturum terribilem iudicem ante mentis oculos ponite. Districti examinis sententiam trepidi formidate. Quatenus qui nunc venturum credentes, humanitatis eius crucem baiulare satagitis, in maiestatis sue gloria postmodum venientem, securi & alacres videatis Iesum Christum Dominum nostrum, qui cum Patre & Spiritu sancto viuut & regnat in secula seculorum, Amen.

MARTYRIVM S. THEODORÆ VIRGINIS, A S. AMBROSIO SCRIPTVM LIB. SECVNDO DE VIRGINIBVS:

quam hac die passam volunt Latina Martyrologia, & quidem Alexandria, cum Ambrosius Antiochiæ habeat: sed aut mendum est in scriptura, aut diuersa est hæc Theodora ab illa, quam suprâ V. Aprilis ex Metaphraste annotauimus.

Antiochiæ nupèr virgo quædam fuit fugitans publici vi-
sus. Sed quo magis virorum euitabat ad spectum, eo ampli-
us incendebat. Pulchritudo enim audita, nec visa, plus
desideratur, duobus stimulis cupiditatum, amoris & co-
gnitionis: dum & nihil occurrit, quod minus placeat, &
plus putatur esse quod placeat, quod non iudex oculus ex-
plorat, sed animus amator exoptat. Itaque sancta virgo, nè
diutius alerentur potiendæ spe cupiditatis, integritatem
pudoris professa, sic restinxit improborū faces, vt non iam
amaretur, sed proderetur. Ecce persecutio. Puella fugere
nescia, certè pauida, nè incideret in insidiatores pudoris,
ani.

28. Aprilis

Professio
virginitatis
iam olim.

Certamen
duplex, ca-
stitatis &
religionis.

animum ad virtutem parauit tam religiosa, vt mortem non timeret: tam pudica, vt expectaret. Venit coronæ dies. Maxima omnium expectatio. Producitur puella, duplex professâ certamen, & castitatis, & religionis. Sed vbi viderunt constantiam professionis, metum pudoris, paratam ad cruciatum, erubescens ad aspectum: excogitare ceperunt, quemadmodum specie castitatis religionem tollerent, vt cum id abstulissent, quod erat amplius, etiam id eriperent, quod reliquerant. Aut sacrificare virginem, aut lupanari prostitui iubent. Quomodo deos suos colunt, qui sic vindicant? aut quemadmodum ipsi vinunt, qui ita iudicant? Hic puella, non quod de religione ambigeret, sed de pudore trepidaret, ipsa secum: Quid agimus? Hodie aut martyr, aut virgo. altera nobis inuidetur corona: Sed nec virginis nomen agnoscitur, vbi virginitatis author negatur.

Meretricem,
Venerem
dicit.

Nam quemadmodum virgo, si meretricem colas? quemadmodum virgo, si adulteros diligas? quemadmodum virgo, si amorem peras? Tolerabilius est enim, mentem virginem, quam carnem, habere. Vtrunque bonum, si liceat: si non liceat, saltim non homini castæ, sed Deo sumus. Et Rahab meretrix fuit: sed postquam Deo credidit, saltem inuenit. Et Iudith se, vt adultero placeret, ornauit: quæ tamen quia hoc religione, non amore, faciebat, nemo eam adulteram iudicauit. Bene successit exemplum. Nam si illa, quæ se commisit religioni, & pudorem seruauit, & patriam: fortassis & nos seruando religionem, seruabimus etiam castitatem. Quod si Iudith pudicitiam religioni præferre voluisset, perdita patria, etiam pudicitiam perdidisset. Itaque talibus informata exemplis, simul animo tenens verba Domini, quibus ait: Quicumque perdidit animam suam propter me, inueniet eam: fleuit, tacuit, nè eam vel loquentem adulter audiret: nec pudoris elegit iniuriam, sed Christi recusauit. Existimate, vtrum adulterare potuerit corpus, quæ nec vocem adulterauit. Iam dudum verecundatur oratio mea, & quasi audire gestorum seriem criminofam atque explanare formidat.

Iof. 2. & 6.
Iudith 10.

Matth. 10.

Matth. 10. Claudite aurem virginem: ducitur puella Dei ad lupanar: sed aperite aurē virginem Dei: Christi virgo prostitui potest, adulterari non potest. Vbi cunque Dei virgo est, Dei templum est: nec lupanaria infamant castitatem, sed castitas etiam loci abolet infamiam. Ingens petulantium concursus ad fornicem. Discite martyrum miracula sanctarum virginum, dediscite locorum vocabula. Clauditur intus columba, strepunt accipitres foris: certant singuli, quis prædam primus inuadat. At illa manibus ad cælum leuatis, quasi ad domum venisset orationis, non ad libidinis diuersorium: Christe, inquit, qui domusti virgini feros leones, potes etiam domare hominum feras mentes. Chaldaeis rorauit ignis, Iudæis se vnda suspendit, misericordia tua, non natura sua: Susanna ad supplicium genui fixit, & de adulterinis triumphauit: aruit dextera, quæ templi tui dona violabat. Nunc templum ipsum attrectatur tuum: nè patiaris incestum sacrilegij, qui non passus es furtum. Benedicatur & nunc nomen tuum, vt quæ ad adulterium veni, virgo discadam. Vix compleuerat precem, & ecce vir militis specie terribilis irrupit. Quemadmodum eum virgo vt vidit, tremuit, cui populus tremens cessit? Sed non illa immemor lectionis: Et Daniel, inquit, supplicium Susannæ spectaturus aduenerat, & quam populus damnauit, vnus absoluit. Potest & in hoc lupi habitu ovis latere. Habet & Christus milites suos, qui etiam legiones habet. Aut fortasse percussor intrauit. nè vereare anima: talis solet martyres facere. O virgo, fides tua te saluam fecit. Cui miles: Nè, queso, patuas soror. Frater huc veni, saluare animam, non perdere. Serua me, vt ipsa serueris. Quasi adulter ingressus, si vis, martyr egrediar. Vestimenta mutemus: conueniunt mihi tua, & mea tibi, sed vtraque Christo. Tua vestis me verè militem faciet, mea te virginem. Benè tu vestieris, ego melius exuar, vt me persecutor agnoscat. Sume habitum, qui abscondat foemina: trade, qui consecret martyrem. Induere chlamydem, quæ occultet membra virginis, seruet pudorem. Sume pileum, quod regat crines, abscondat ora. Solent erubescere, qui lupanar intrauerint. Sanè cum egressa fueris, nè respicias retrò, memor vxoris Loth, quæ naturam suam, quia impudicos licet castis oculis respexit, amisit. Nec vereare, nè quid pereat sacrificio. Ego pro te hostiam Deo reddo, tu pro me militem Christo. Habes bonam militiam castitatis, quæ stipendijs militat sempiternis: loriceam iustitiæ, quæ spiritali munimine corpus includat: scutum fidei, quo vulnus repellas: galeam salutis. Ibi enim est præsidium nostræ salutis, vbi Christus. Quoniam mulieris caput vir, virginis Christus.

Adducitur
lupanari
sancto vir-
go.

Teclam di-
cit.
Dan. 3.
Iosue 3.
Dan. 13.

Ibidem.

Vide egre-
gij militis
exemplum.

Gen. 19.

Ephes. 5.

Vide certa-
men picta-
tis.

Et inter hæc verba chlamydem exiit: suspectus tamen adhuc habitus & persecutoris & adulteri. Virgo ceruicem, chlamydem miles offerre. Quæ pompa illa, quæ gratia, cum in lupanari de martyrio certarent? Addantur personæ, miles & virgo, hoc est, dissimiles

miles inter se natura, sed Dei miseratione consimiles, vt compleatur oraculum : Tunc ^{Ela. 65.} lupi & agni pascuntur simul. Ecce agna & lupus non solum pascuntur simul, sed etiam immolantur. Quid plura? Mutato habitu, euolat puella de laqueo, iam non suis alis, vt potè quæ spiritalibus ferebatur : & (quod nulla vnquam viderunt secula) egreditur de lupanari virgo, sed Christi. At illi, qui videbant oculis & non videbant corde, ceu raptores ad agnam, lupi fremere ad prædam. Vnus, qui erat immodestior, introiuit : sed vbi hausit oculis rei textum : Quid hoc, inquit, est? Puella ingressa est, vir videtur. Ecce non fabulosum illud, cerua pro virgine : sed quod verum est, miles ex virgine. At etiam audiveram, & non credideram, quòd aquam Christus in vina conuertit. Iam mutare coepit ^{Iohan. 2.} & sexus. Recedamus hinc, dum adhuc qui fuimus, sumus. Nunquid & ipse mutatus sum, qui aliud cerno, quàm credo? Ad lupanar veni, cerno, vadimonium : & tamen mutatus egrediar : pudicus exibo, qui adulter intraui. Indicio rei, quia debebatur tanto corona victori, damnatus est pro virgine, qui pro virgine comprehensus est. Ità de lupanari non solum virgo, sed etiam martyres exierunt. Fertur puella ad locum supplicij cucurrisse, certasse ambos de nece, cum ille diceret : Ego sum iustus occidi : te absoluit sententia, quandò me tenuit. At illa clamare : Non ego te mortis vadem elegi, sed prædem pudoris optavi. Si pudor quæritur, manet nexus : si sanguis exposcitur, fideiussores non desidero : habeo vnde dissoluam. In me lata est ista sententia, quæ pro me lata est. Certè si pecunia te fideiussores dedissem, & absente me iudex tuum censum foeneratori adiudicasset, eadem me sententia conuenires, meo patrimonio soluerem tuos nexus. Si recusarem, quis me indignam morte censeret? Quanto maior est capitis huius vsura? Moriar innocens, nè moriar nocens. Nihil hinc medium est : hodiè aut rea ero tui sanguinis, aut martyr mei. Si citò redij, quis me audet excludere? Si moram feci, quis audet absoluerè? Plus legibus debeo, rea non solum fuga mea, sed etiam cædis alienæ. Sufficiunt membra morti, quæ non sufficiebant iniuriæ. Est in virgine vulnere locus, qui non erat contumelia. Ego opprobrium declinaui, non martyrium tibi cessi. Vestem, non professionem, mutaui. Quòd si mihi præripis mortem, non redemisti me, sed circumuenisti. Caue quæso contendas, caue contradicere audeas. Noli eripere beneficium, quod dedisti. Dum mihi hanc sententiam negas, illam restituis superiorem. Sententia enim, sententia posteriore mutatur. Si posterior me non tenet, tenet superior. Possumus uterque satisfacere sententiæ, si me prius patiaris occidi. In te non habent aliam, quam exerceant, pœnam : in virgine obnoxius pudor est. Itaque gloriosior eris, si videaris de adultera martyrem fecisse, quàm de martyre adulteram reddidisse.

Certant inter se de nece virgo & miles.

Quid expectatis? Duo contenderunt, & ambo vicerunt : nec diuisa est corona, sed addita. Ità sancti martyres inuicem sibi beneficia conferentes, altera principium martyrio dedit, alter effectum. At etiam Philosophorum gymnasia Damonem & Pythiam ^{Damon & Pythias Pythagorici.} Pythagoreos in cælum ferunt : quorum vnus cum esset morti adiudicatus, commendandorum suorum tempus poposcit. Tyrannus autem astutissimus, quòd reperiri non posse existimaret, petiuit vt sponsores daret, qui pro se feriretur, si ipse faceret moram. Quid de duobus præclarior, nescio. vtrunque præclarum. Alter mortis vadem inuenit, alter se obtulit. Itaque dum reus moram supplicio faceret, fideiussores vultu sereno mortem non recusauit. Cum duceretur, amicus reuertitur : cernicem substituit, colla subiecit. Tunc admiratus Tyrannus chariorem Philosophis amicitiam, quàm vitam fuisse, petiuit, vt ipse ab his, quos damnauerat, in amicitiam reciperetur. Tanta virtutis est gratia, vt & tyrannum inclinaret. Digna laude, sed minora nostris. Nam illic ambo viri : hinc vna virgo, quæ primò etiam sexum vinceret. Illi amici, isti incogniti. Illi tyranno vni se obtulerunt, isti pluribus, hoc etiam crudelioribus, quòd ille pepercit, isti occiderunt. Inter illos in vno obnoxia necessitas, in his amborum voluntas libera. Hoc quoque isti prudentiores, quòd illis studij sui finis, amicitia gratia : istis, corona martyrij. Illi enim certauerunt hominibus, isti Deo.